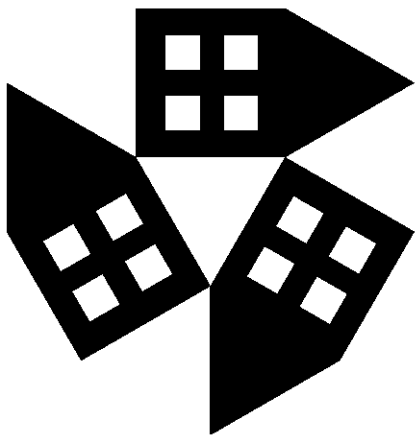

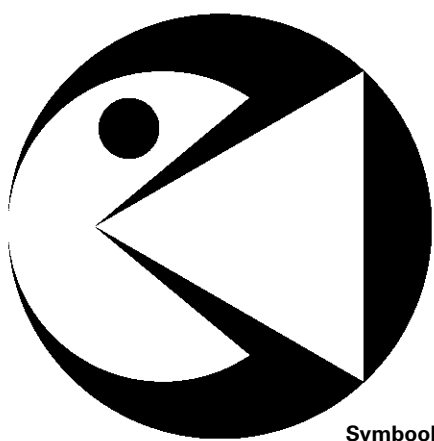
Sustainist
symbool voor
biologische
eieren

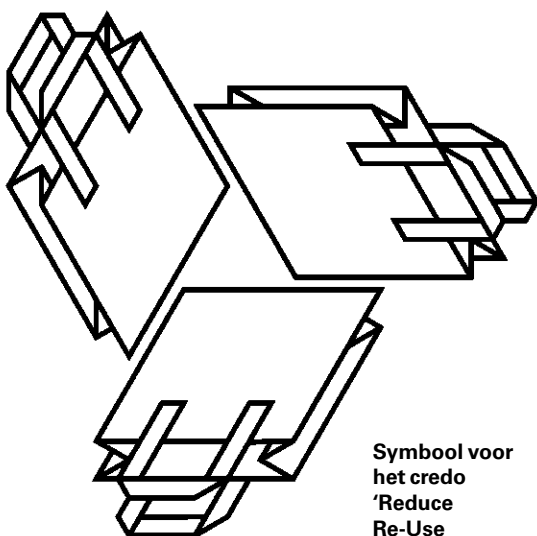
Symbool van
sustainist
islam

r
1
bouwen

Symbool voor
overgewicht bij
kinderen

Symbool voor
het credo
'Reduce
Re-Use
Recycle'

Er is een nieuwe tijd aangebroken. We zien een nieuwe fase in de cultuur, vergelijkbaar met het modernisme van de vorige eeuw. We geven een naam aan het nieuwe tijdperk: het *sustainisme*.

Op het modernisme en het postmodernisme volgt het sustainisme. Nu oude modellen aan het einde van hun levensloop zijn gekomen, biedt het ons een nieuw toekomstperspectief. In ons net gepubliceerde 'manifest' voorspellen we dat het sustainisme binnen niet al te lange tijd de heersende cultuur zal zijn.

Het sustainisme omvat veel meer dan duurzaamheid, al heeft ze daar deels haar wortels (het woord is afgeleid van het Engelse *sustainability*, duurzaamheid). Het gaat evenzo over het veranderende medialandschap, internet, sociale media en de open source-beweging. Wat we zien, is een overgang naar een nieuwe levensstijl en een ander perspectief: meer verbonden, meer lokaal en – inderdaad – duurzamer.

Sustainisme is een cultureel perspectief, dat net zo als het modernisme toonaangevend zal blijken

'Doe meer met minder' wordt het antwoord op 'minder is meer'

voor hoe we de wereld zien, wat we waardevol en mooi vinden en hoe we onze leefomgeving vormgeven.

In de twintigste eeuw werd ons leven vormgegeven door modernistische waarden en idealen. We leefden in een modernistische cultuur. Dat was te zien aan de architectuur, de inrichting van het land, onze businessmodellen, maar ook in onze fascinatie voor technologie, onze levensstijl en ons vooruitgangdenken. Maar aan het begin van deze eeuw zien we wereldwijd een nieuw perspectief opkomen: de cultuur van het sustainisme.

In het tijdperk van het sustainisme gaat het om samenhang en dwarsverbanden. Dat idee komt ook tot uitdrukking in ons symbool voor sustainisme: de *trefoil knot* oftewel het driedimensionale klaverblad. Het symboliseert de levenscyclus en een wereld waarin alles onderling is verbonden. Het is gebaseerd op een eeuwenoud symbool, dat de drie natuurkrachten – aarde, lucht en water – verbindt.

Waar het modernisme eigenlijk niet overweg kon met complexiteit en diversiteit, neemt het sustainisme die als uitgangspunt. Het 'web' is de metafoor voor de nieuwe cultuur – of het nu gaat over eten of de stad, productie of media, kennis of duurzame ontwikkeling. Alles en iedereen is met elkaar verbonden. Het is de cultuur van netwerken, delen, lenen en uitwisselen.

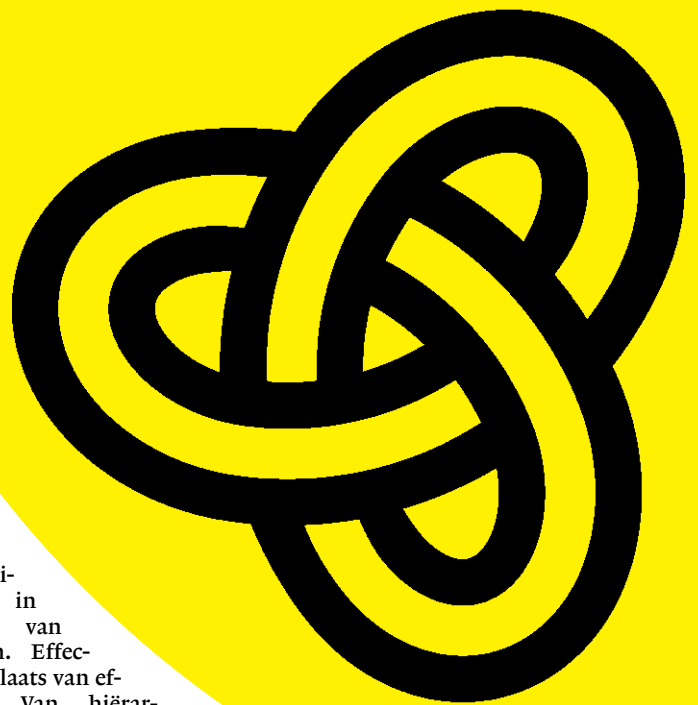
Nu we de nieuwe cultuur zichtbaar hebben gemaakt, zullen we het gedachtengoed van het sustainisme moeten aanwenden om creatieve oplossingen te vinden voor complexe problemen als milieu, energie en gezondheid. Die beweging is al aan de gang, in delen van het bedrijfsleven, de overheid en maatschappelijke organisaties. Maar juist door de nieuwe mentaliteit te benoemen, kunnen we die kracht bij zetten.

We zien een verschuiving in onze ervaringen, van tijd en plaats bijvoorbeeld. Vooral het internet geeft het lokale een nieuwe betekenis, nu alle plekken 24 uur per dag wereldwijd verbonden zijn. We leven in het lokale en zijn tegelijkertijd wereldburgers. De opkomst van een nieuw 'lokalisme' in een gemondialiseerde wereld is een van de kenmerken van het sustainisme. Lokaal en mondiaal staan niet meer tegenover elkaar. Het is de wereld van de lokale boerenmarkt én Twitter, de kroeg en Facebook, de buurt én CNN. 'Lokaal' wordt behalve een geografische plaatsbepaling, een kwaliteit op zichzelf.

In het nieuwe tijdperk verandert ook onze kijk op innovatie en kennis, op hoe we stad en landschap inrichten, onze businessmodellen, de eetcultuur en veel meer. Op steeds meer terreinen zien we een beweging in de richting van het sustainisme. Sustainisme heeft zijn eigen stijl en per-

We leven in het tijdperk van het 'sustainisme', schrijven socioloog Michiel Schwarz en grafisch ontwerper Joost Elffers in hun manifest *Sustainism is the new modernism*. Sustainisme is de cultuur van netwerken, delen, lenen en uitwisselen.
MICHEL SCHWARZ & JOOST ELFFERS

Nieuw woord voor nieuwe wereld

Het driedimensionale klaverblad, de *trefoil knot*: symbool van de levenscyclus en daarom logo van het sustainisme

specief. Divers in plaats van uniform. Effecief in plaats van efficiënt. Van hiërarchisch naar genetwerkt. Het is het perspectief van de lange termijn en gepaste snelheid, in plaats van korte-termijn 'return-on-investment' en 'sneller-is-beter'. Van de functionele invulling van ruimte naar de betekenis van de plek („from space to place”, zeggen de Engelsen).

Het sustainisme zal leiden tot andere ontwerpcriteria. 'Doe meer met minder' wordt het 'duurzamistische' antwoord op het modernistische 'minder is meer'. We zullen meer op de natuur gemodelleerde ontwerpen gaan zien ('biomimicry' in designjargon), maar ook nieuwe combinaties tussen 'eco' en 'hightech'. We gaan van het modernistische credo 'maak het nieuw' en het postmodernistische 'gebruik het', naar het sustainistische 'geef het een nieuw leven'.

Duurzame levensstijlen, internet, lokalisme, mondialisering, open informatienetwerken – het draait allemaal om cultuur. Het sustainisme is een culturele opgave. De nieuwe cultuur vraagt om nieuwe creatieve impulsen. Een nieuwe golf van innovatie die de kwaliteiten van het sustainisme als uitgangspunt neemt: inclusief, open en *connected*, sociaal en ecologisch verantwoord, lokaal gericht (maar niet provinciaal).

Dat is een grote uitdaging voor designers, architecten, planologen, wetenschappers, ingenieurs, docenten, kunstenaars. Hier ligt niet alleen een kans, maar tegelijkertijd een verantwoordelijkheid voor de 'creatieve klasse' om de nieuwe cultuur te gaan vormgeven. Want in het sustainisme zal de cul-

tuur de drijvende kracht en vormgever van de samenleving worden. De cultuur kan inspireren tot de nieuwe verbindingen en creatieve oplossingen die nodig zijn voor een vitale samenleving. Het opkomende sustainisme is tegelijk een oproep aan de overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke groeperingen om actief ruimte te maken voor de nieuwe cultuur.

Sustainisme: een nieuw woord voor een nieuwe wereld. Een nieuw cultureel tijdperk is pas zichtbaar als het een naam heeft gekregen. Nu die er is – en zelfs een symbool – kan de open discussie beginnen over de invulling ervan.

Het sustainisme heeft de toekomst – sustainisme is nu!

➤ Michiel Schwarz en Joost Elffers: *Sustainism is the New Modernism. A Cultural Manifesto for the Sustainist Era*, uitg. Distributed Art Publishers, New York. Alle beelden worden gepubliceerd onder Creative Commons licentie by-nc-nd. Donderdag 20 jan. om 18u presenteren de auteurs hun manifest in het American Book Center Treehouse, Voetboogstraat 11, Amsterdam. www.abc.nl